

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--	--

Series RKM

Code No. **42/1**

- Please check that this question paper contains 5 printed pages + 3 Maps.
- Code number given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer-book by the candidate.
- Please check that this question paper contains 24 questions.
- Please write down the serial number of the question before attempting it.

SOCIAL SCIENCE

(Punjabi Version)

ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ (ਪੰਜਾਬੀ ਉਲਥਾ)

Time allowed : 3 hours

Maximum Marks : 80

ਸਮਾਂ ਸੀਮਾਂ : 3 ਘੰਟੇ

ਪੂਰਣ ਅੰਕ : 80

ਵਿਆਪਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ :

- (i) 2 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਨ ਹੋਵੇਂ ।
 - (ii) 4 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 60 ਤੋਂ 80 ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਨ ਹੋਵੇਂ ।
 - (iii) 6 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 100 ਤੋਂ 125 ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਨ ਹੋਵੇਂ ।
 - (iv) ਮਾਨਚਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰ-ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਬਨੋ ।
 - (v) ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦਿਉ ।
 - (vi) ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਟੈਂਸਲਾਂ ਅਤੇ ਸਾਂਚਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰੇਖਾ ਮਾਨਚਿਤ੍ਰ ਬਨਾਣ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।
1. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਦੇ ਮੁਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ । 2×1=2
 2. ਲਾਰਡ ਕਰਜ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬੰਗਾਲ ਵਿਭਾਜਨ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ । 2×1=2
 3. ਨਵੀਕਰਣੀਯ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਅਨਵੀਕਰਣੀਯ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਬਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 2×1=2

4. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਨਾਜ ਦੀ ਫਸਲ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ? ਇਸ ਫਸਲ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਤਪਾਦਕ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਸੋ । 1+1=2
5. ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵਿਕਾਸ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ? ਦੋ ਕਾਰਣ ਦਿਉ । 2×1=2
6. ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀਵਾਦ ਕਿਵੇਂ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਦੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ । 2×1=2
7. ਭੂਖਲਨ ਲਈ ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਦੋ ਮਾਨਵੀ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 2×1=2
8. ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਦੋ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਯੂਰਪੀਨ ਵਪਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । 2×1=2
9. ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣੋ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ । ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਯਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਯੋਗਦਾਨਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ । 1+1=2



ਨੋਟ : ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੇਵਲ ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ।

ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਯਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸੁਹਿਦਰ ਨਾਥ ਬੈਨਰਜੀ ਦੇ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਦੋ ਯੋਗਦਾਨਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ । 2×1=2

10. ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਿਸੀ ਉਤਪਾਦ ਵਿਸ਼ਵ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਟਿਕ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਉਪਾਉ ਸੁਝਾਉ । 2×1=2
11. ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਬਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਭਿੰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੋ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਖੇਤਰ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਂਦਾ ਹੈ ? $1\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 2$
12. ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੀ ਜਲੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਪ ਉਸਦੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋਗੇ ? ਕੋਈ ਦੋ ਉਪਾਉ ਸੁਝਾਉ । 2×1=2

13. ਆਮਤੌਰ ਤੇ ਖਣਿਜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ? ਹਰ ਇਕ ਵਰਗ ਦੇ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਲਿਖੋ । $1+1\frac{1}{2}+1\frac{1}{2}=4$

14. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਘਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸੰਪਰਦਾਇਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 4×1=4

ਜਾਂ

ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਅਠ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ । $8\times\frac{1}{2}=4$

15. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦੋ ਸੱਤੰਭਾਂ A ਅਤੇ B ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਜੋੜੇ ਬਣਾਉ : 4×1=4

ਸੱਤੰਭ A
(ਲੇਖਕ)

ਸੱਤੰਭ B
(ਕਿਰਤ)

ਸੋਮਦੇਵ

ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਰਾਸੋ

ਕਲਹਣ

ਗੀਤਗੋਵਿੰਦ

ਜੈਦੇਵ

ਰਾਜ-ਤਰੰਗਿਨੀ

ਚੰਦਬਰਦਾਈ

ਕਥਾ ਸਹਿਤ ਸਾਗਰ

ਜਾਂ

ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਦੇ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਚਾਰ ਯੋਗਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ । 4×1=4

16. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੂਤੀ ਵਸਤੂ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਵਿਕੇਂਦ੍ਰੀਕਰਣ ਦੇ ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਕਿਨ੍ਹੀ ਚਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ । 4×1=4

ਜਾਂ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪੰਨ ਵਾਯੂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਨ੍ਹੀ ਚਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ । 4×1=4

17. “ਪਰਿਵਹਨ ਮਾਰਗ ਸਾਡੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਧਮਨੀਆਂ ਹਨ ।” ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਚਾਰ ਉਦਹਾਰਣਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ । 4×1=4

18. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠਾਏ ਗਏ ਚਾਰ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 4×1=4

19. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਗੁਟ-ਨਿਰਪੇਖ ਅੰਦੋਲਨ (NAM) ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੂਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ । 4

20. ਭੂਕੰਪ ਵਿਰੋਧੀ ਭਵਨ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ? ਹਰ ਇਕ ਲਈ ਦੋ-ਦੋ ਬਿੰਦੂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ । 2+2=4

21. ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਨ ਨੀਤੀ' ਦੇ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਛੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ । $6 \times 1 = 6$

ਜਾਂ

ਜਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਛੇ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । $6 \times 1 = 6$

22. ਮੁਲ ਵਰਿਧੀ ਜਾਨਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ । ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲ ਵਰਿਧੀ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠਾਏ ਗਏ ਚਾਰ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । $2 + 4 = 6$

ਜਾਂ

ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ-ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । $3 \times 2 = 6$

23. ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਛੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ । $6 \times 1 = 6$

ਜਾਂ

1857 ਦੇ 'ਮਹਾਂ ਵਿਦ੍ਰੋਹ' ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਛੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । $6 \times 1 = 6$

24. (a) (i) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਰੇਖਾ ਮਾਨਚਿਤ੍ਰ (ਪੰਨਾ 7) ਵਿੱਚ ਸੰਖਿਆ 1 ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੂਰਣ ਸਵਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਇਸ ਸਥਾਨ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਠੀਕ ਨਾਮ ਮਾਨਚਿਤ੍ਰ ਤੇ ਖਿਚੀ ਗਈ ਰੇਖਾ ਤੇ ਲਿਖੋ ।

(ii) ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਸ ਮਾਨਚਿਤ੍ਰ (ਪੰਨਾ 7) ਵਿੱਚ ਉਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਛਾਂਇਆਂਕਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ਜਿਥੇ 'ਗੋਲ ਗੁੰਬਜ਼' ਸਥਿਤ ਹੈ । $1 + 1 = 2$

(b) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਰੇਖਾ ਮਾਨਚਿਤ੍ਰ (ਪੰਨਾ 9) ਤੇ ਚਾਰ ਭੂਗੋਲਿਕ ਲਛਣ A, B, C ਅਤੇ D ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ । ਮਾਨਚਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕੁੰਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਛਣਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣੋ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰੇਖਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ।

$4 \times 1 = 4$

ਜਾਂ

ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਰੇਖਾ ਮਾਨਚਿਤ੍ਰ (ਪੰਨਾ 11) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਲਛਣਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਖਾਉ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ : $4 \times 1 = 4$

(i) ਪੂਣੇ — ਸੂਤੀ ਵਸਤੂ ਕੇਂਦ੍ਰ

(ii) ਨਾਰੀਮਾਨਮ — ਤੇਲ ਸ਼ੋਧ-ਸ਼ਾਲਾ

(iii) ਰਾਵਤਭਾਟਾ — ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਂਦ੍ਰ

(iv) ਵਿਸ਼ਾਖਾ-ਪੱਤਨਮ — ਸਮੁੰਦ੍ਰੀ ਪਤਨ

ਨੋਟ : ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੇਵਲ ਨੇੜ੍ਹੀਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 24(a) ਅਤੇ (b) ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ।

- (i) ਉਸ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਦਸੋ ਜਿਥੇ ਪੂਰਣ ਸਵਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ।
- (ii) 'ਗੋਲ ਗੁੰਬਜ਼' ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ?
- (iii) ਰਬਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਤਪਾਦਕ ਰਾਜ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
- (iv) ਉੱਤਰ-ਦਖਣੀ ਗਲਿਆਰੇ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਅੰਤਿਮ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਮ ਦਸੋ ।
- (v) ਪਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀ ਵਾਯੂ ਪਤਨ ਦਾ ਨਾਮ ਦਸੋ ।
- (vi) ਉੜੀਸਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਪਾਰਕ ਦਾ ਨਾਮ ਦਸੋ ।

6×1=6





